

**Corpus Juris Canonici, Per Regulas Naturali Ordine
Digestas, Usuque Temperatas, Ex Eodem Jure, Et
Conciliis, Patribus, Atque Aliunde Desumptas, Expositi**

Opus, Tum In Rebus Obscuris Claritate, Tum Dispersis Collectione ac
delectu, in contrariis conciliatione, eximium, simulque Indicibus ac
Præfationibus, Notisque quamplurimis & exquisitis illustratum, ; In Tres
Tomos divisum

Complectens Prolegomena Ad Jus Canonicum In Se Et Universim
Consideratum

Gibert, Jean-Pierre

Coloniæ Allobrogum, 1735

Cap. VI. Observationes circa autorisationem seu confirmationem
Collectionum Epistolarum Decretalium Pontificum tàm præcedentium,
quàm subsequentium Gregorinam, ubi plura de utilitate, imo necessitate

...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74413)

forent antiquiores. BALSAMON in *Can. 2. Concilii Niceni II.* testatur, quod de munere Cartophilacis diximus. His præmissis circa Glossatores Corporis Juris Ecclesiæ Orientalis, facile cernitur, eos, licet pauciores sint, quam Glossatores Corporis Juris Ecclesiæ Occidentalis, his tamen, quoad antiquitatem & auctoritatem, inferiores non esse.

Quoad *Formam* Glossarum, sufficere annotare, has (Græcorum) ab illis in eo differre, quod hæc continua non sunt, sed in quædam verba Textuata sunt; illæ verò continua sunt in Canonem integrum, cujus unaquæque expositionem dat, prout eum intelligit.

Utræque in eo consentiunt, quod laudant Canones five similes, ut sic mutuo confirmantur, vel dissimiles, ut conciliantur. Hoc, ut plurimum, exequentur ZONARAS & BALSAMON, ARISTENUS aliquandò. Glossæ ejus non exponunt nisi Synopsim Canonis, quæ post Glossas BALSAMONIS in Canonem ipsum ponitur. Plurimum etiam Canonum Epitome datur, qui carent Notis ARISTENI, & multi alii sunt, quibus hæc tantum subijcitur, *perspicuus*. Pauci Textus utriusque generis in *Tom. I.* sunt, qui Canones Apostolorum & Canones Conciliorum continet; Sed multi reperiuntur in *Tom. II.* nam ex omnibus Epistolis Canonicis, quarum Canones in eo referuntur, Solæ BASILII ad AMPHILOCHUM ARISTENI Notis illustratæ sunt, quoniam Cæteras non complectitur Synopsis, quam glossavit. Quod dicitur de illius Synopsis hiatu, facile cernitur in *Tom. II. Bibliotheca Juris Vet. Canon.* ubi refertur illa à p. 673, ad 709. aliæ non sunt Epistolæ contractæ, quam tres priores S. BASILII ad *Amphilochium* quarum LXXXV. Canones ad LXX. rediguntur, in quo *Aristenus* secutus esse videtur ZONARAM, qui solos harum trium Epistolarum Canones Commentario illustravit. Ab exemplo ZONARÆ recessit *Balsamon*, qui in singulos Canones omnium Epistolarum Canonicarum, non solius *Basilii*, sed etiam cæterorum Patrum, Commentarios scripsit; fecitque hic à se ipso, quod adjuvante *Zonara*, præstitit in omnes Canones Apostolorum & Canones Conciliorum contentos, in *Tom. I. Corporis Juris*, de quo agimus.

Plura alia observanda essent circa Collectionem prædictam, sed cum illa remotiora sint à Collatione instituta, satis erit observare, eam docere tria *Constantinopoli* habita fuisse Sæculo IX. Concilia, quæ nomen *Octava* Synodi Generalis gerunt. *Primum* est anni 869. cujus duæ sunt Editiones, una merè Latina, altera Græco-Latina. Prior multo amplior est, utraque continet *Decem ACTIONES*, & *Canones* 27. Reprobatur illud à Græcis, quia restituit *IGNATIUM*, *PHOTIUM*que deposuit *Ignatii* Detrusorem; undè fit, ut ejus Canones à Corpore Juris Ecclesiæ Græcæ exulent. Refertur *Tom. VIII. Concilior. LABBEI* p. 971. usque ad 1510. Anno 879. fuit coactum, *IGNATIO* defuncto, ut *PHOTIUS* in Sede *Constantinopolitana* redintegraretur. *ACTIONIBUS* VII. constat; tresque Canones condidit. *Canon. I.* abolere videtur Appellationem à Patriarchis ad Romanum Pontificem; sed si benè intelligatur, eam non destruit, quoniam Jus illud continetur in *Clausulâ Salvæ Romanæ Sedis*, ejusque Episcopi privilegiis. *Tertium* sub finem ejusdem anni & initio sequentis habitum fuit, ut confirmaretur Concilium *Nicenum II.* *Tribus ACTIONIBUS* peractum fuit, renovatique in eo fuere tres Canones Concilii superioris. Legati *JOANNIS VIII.* tribus Capitibus assensum præbuerunt, quæ suis facultatibus adversabantur. 1. Abrogationi prioris horum trium Conciliorum, & omnium, quæ ex ejus præscripto gesta fuerant. 2. Damnationi additamenti, *filioque*, Symbolo inserti. 3. Præfessionem *PHOTII*, quam jam in 2. passi erant. Hæc duo Concilia reprobantur à Latinis atque omittuntur à *LABBEO*, sicut à *BINIO*, qui ea *Pseudo-Concilia* nuncupat: dicit tamen eorum Acta extare in *Bibliothecâ Vaticanâ*: eorum Epitomen à *BARONIO* confectam refert cum Annotationibus ejusdem Autoris, eaque refellit. Eadem Acta referuntur in *calce Compilationis*, de quâ agimus. Tres in eis sunt Epistolæ

JOANNIS VIII. à *PHOTIO* interpolatæ, qui multas res adjecit in causâ suâ gratiam, scilicet *Encomia* suâ, quæ *JOANNEM VIII.* in eum conferre potuisse verosimile non est, cassationem Concilii Generalis VIII. ejus irritationis causam ex eo sumptam, quod Pontifex *ADRIANUS II.* ipsi non subscripsisset: verba nonnulla, quæ significant, *JOANNI VIII.* displicere additionem, *filioque* in Symbolo; cohortationem Pontificiam ad *BASILIUM* Imperatorem, ut *PHOTIUM* inter Familiares suos reciperet. Prima illarum Epistolarum est ea, quæ inscribitur huic Imperatori, duobusque ejus *Filiis*, *LEONI* & *ALEXANDRO* cum eo regnantibus. Extat illa in *Actione II.* Concilii Secundi vocati *Octavo*. Aliæ duæ *PHOTIO* inscribuntur. Prior est in eadem *Actione*: posterior in *calce* tertii Concilii ejusdem nominis. Interpolatio probatur per *Autographa*, eorumve *Exempla*, quæ servantur in *Bibliotheca Vaticanâ*, & referuntur *Tom. VIII. Concilior.* à p. 1451. ad p. 1474.

Aliud est Concilium *Constantinopolitanum*, cui nomen *Octavi* Concilii Generalis dari potest: Illud est, quod vocatur *Primo-Secundum*. Habitu fuit in *Basilicâ S. S. Apostolorum*. In eo depositus fuit *IGNATIUS* servataque *PHOTIO* Sedis invasæ possessio. Fertur hunc ejus 18. Canones condidisse. Refertur *Tom. VIII. Concilior.* à p. 1511. ad p. 1525. cum Præfatione *ZONARÆ*, transcriptâ à *BALSAMONE*, perindè ac ipsum opus illius Glossatoris Corporis Juris Ecclesiæ Græcæ. In illo Corpore Concilium illud locatur in Sede *Secundi* Concilii Generalis VIII, quod solum hujus nominis à Latinis recipitur. *LABBEUS* observat in fine hujus Concilii & immediatè antè Concilium *Primum & Secundum* *PHOTIUM* de neutro loqui ausum fuisse in suo breviori de Conciliis opere: Sed *NILUM* *Metropolitanum Rhodensium*, similis operis Autorem, hoc alterius loco inseruisse. *ZONARAS* & *BALSAMON* idem circa illud Concilium *Primum* sentientes, ejus Canones interpretati sunt, & circa Canones alterius tacuerunt. Juxtâ idem exemplum, *BEVEREGIUS* illos Canones retulit in *Corpus Juris Ecclesiæ Græcæ*, omisis prorsus Canonibus cæteris. Omnes hæc circumstantiæ confirmant nostram sententiam, quæ nomen, quo designari posset illud Concilium.

Cum *BEVEREGIUS* in suâ Præfatione, seu *Prolegomenis*, observaverit quid generatim scribi debeat circa singula VII. Concilia Generalia: videtur illum idem præstare debuisse ibidem, circa Synodos Particulares, & Epistolas Canonicas; Sed quod omisit in *Prolegomenis*, commemoravit in suis *Notis*, in singulas has Synodos, atque Epistolas.

Quod dicit in fine n. 18. ejusdem *Præfat. ISIDORUM* Mercatorem suam Canonum Versionem Latinam ornare volentem, usum fuisse *Commentario BALSAMONIS* in *Can. 12. Conc. Gangrensis*, hæcque verba suæ Versioni inseruisse, *Beros*, videtur *Balsamon* Episcopus *Antiochenus*, hunc locum interpretans, vocare vestes ex *Serico* contextas, non congruit opinioni vulgari, quæ hunc *ISIDORUM* in Sæculo VIII. vel IX. collocat: nam, ut vidimus, *Balsamon* scribere non cepit, nisi post medium Sæculi VIII. Præterea verba illa absunt à versione *ISIDORI*, prout est apud *LABBEUM*, *CONC. TOM. II. p. 426.* fortè in margine scripta fuerunt ab *Amanuensi Balsamoni* posteriori, indè que in *Textum* irrepserunt, quasi essent ipsius *ISIDORI*.

CAPUT VI.

Observationes circa auctorisationem seu Confirmationem Collectionum Epistolarum Decretalium Pontificum tam præcedentium, quam subsequenti-um GREGORIANAM, ubi plura de utilitate imò necessitate legendi Antiquiores Collectiones, quoad ea, quæ rejecta vel omissa à GREGORIO IX.

PER EPISTOLAS DECRETALES intelliguntur eæ, quæ definiunt quædam Doctrinæ aut Disciplinæ quæstiones, & quarum Definitio in se ipsa spectata in aliis

aliis quibuscumque Locis vim obtinere potest, quam iis, pro quibus condita est, quia Circumstantiæ speciales ejus condendi duntaxat occasionem præbuere.

Eodem nomine censentur Constitutiones, quas Pontifices ultrò tulere, ad occurrendum futuris controversiis, aut medendum exortis, quæ Animarum pacem, & publicam Ecclesiæ quietem turbare potuissent.

Authorisatio; de quâ hîc loquor, ea est, quæ per expressum Diploma facta est, & quæ ideo facile probari potest: Tacebimus de ea, quam induxit usus à Pontificibus adprobatus, quæ prolixiore & majore discussione indiget, quam adgredi non est opportunum, ob nimium difficultatum solvendarum numerum. Præterea; hæc de re nonnihil dictum est in Dissertatione *circa publicationem Canonum vel receptionem per usum*: Omnia Diplomata circa hoc argumentum finem hujus comprobationis nominatim commemorant, scilicet confirmare intendunt, *Decretales* in Collectione contentas, esse genuinum Pontificum, quibus adscribantur, opus, aut aliorum, aut eum, qui iis auctoritatem dat, eas pro *Decretalibus* agnoscere, ac velle, ut vim Legis habeant, undecunque profectæ sint; & proinde eas fidenter in Scholis & in Judiciis usurpari posse. Quadam *Bulle* promulgationem *Collectionis* in locis, ad quæ mittitur, præcipiunt. Nonnullæ vetant ejusmodi Collectiones facere, absque speciali Sedis Apostolicæ licentiâ. Aliæ antiquant omnes Constitutiones aut Decretales, quas Pontifex, qui Collectionem confirmat, comprobandas esse non duxit, quamvis prodissent in tempore inter hanc Collectionem & Superiorem immediatè jacente.

Ex his Diplomatum quædam sunt in Corpore Juris, quædam absunt. Hæc esse hîc referenda duximus cum observationibus necessariis: cætera laudare satis erit, & quod attentione speciali dignum est, addita expositione congruè referre.

Primum eorum, quæ sunt extrâ Corpus Juris, est INNOCENTII III. relatum in fronte *Tertiæ* veterum Collectionum, quæ omnes ejus Epistolas Decretales, ab initio ejus Pontificatus, usque ad annum duodecimum ejusdem, comprehendit: Illam à PETRO Beneventano, Notario suo, compilari curavit. Declarat, Decretales sub *Titulis* congruis collocatas fuisse, seque illas Pontificio sigillo munitas mittendas duxisse, ut nemo ambigeret, an eis uteretur in Judiciis & in Scholis; Illa *Bulla* dirigitur Magistris & Scholaribus *Bononiæ* commorantibus.

» INNOCENTIIUS *Episcopus, Servus Servorum Dei.*
» *Universis Magistris & Scholaribus Bononiæ Commorantibus, salutem & Apostolicam Benedictionem.*

» Devotioni vestræ insinuatione præsentium innoscet, Decretales Epistolas à Dilecto Filio Magistro P. Subdiacono & Notario nostro compilatas, fideliter & sub titulis competentibus collocatas, in nostris usque ad annum duodecimum contineri Registris, quas ad Cautelam vobis sub Bullâ nostrâ duximus transmittendas, ut eisdem absque quolibet dubitationis scrupulo uti possitis; cum opus fuerit, tam in Judiciis, quam in Scholis.

Indè patet 1. Pontificem nihil in suo Diplomate intendisse, quam certum facere, Decretales collectas esse authenticas, atque eis nihil adjectum, immutatum aut detractum fuisse, cum dicat, eas è Scriptoriis suis excerptas fideliter fuisse; & *Bulla* sua ad Cautelam munitas.

Patet 2. eum finire duntaxat, non verò præcipere, ut illæ usurpentur.

Illâ Collectio est Prima, quæ Diplomate expresso com-

probata fuerit, ad noticiam nostram perducto. INNOCENTIIUS III. illam confirmando, non jubet ejus promulgationem, putavit sufficere eam, quæ fit per Usum, sive in Prælectionibus & expositionibus Decretalium in Scholis, sive in earum citatione in Judiciis, ut Cause ad eorum normam dirimerentur. In Margine monetur, illam Bullam, sive Constitutionem, omisam fuisse à GREGORIO IX. non ponitur.

Alterum Diploma ejusdem generis, eorum scilicet: quæ à Corpore Juris absunt, est is Textus *Secundæ* Collectionis HONORII III. iustu factæ, ejusque Pontificis Decretales continentis, in quâ collocatur sub titulo *de Constitutionibus*. Alterum verò præfigitur Collectioni sine Titulo, Præfationis modo, quemadmodum *Bullæ* Confirmationis, quæ sunt in Corpore Juris; de quibus infra agemus.

HONORIUS III. Collectionem suam Magistro TANCREDO, Archidiacono Bononiensi, inscribit; ut eam ibi promulgari curet, atque eâ sine scrupulo utatur, atque ab aliis admitti provideat sive in Judiciis sive in Scholis. In quo Pontifex magnæ existimationis testimonium dat *Tancredo*, & argumentum insigne famæ ejusdem Magistri. Propter utramque rationem idem Pontifex in eadem Collectione plures inseruit Decretales, quæ continebant Mandata ad illum Magistrum directa, ad iudicio componendas, aut alio quovis modo, graves Controversias. GREGORIUS IX. eas in Collectione sua conservavit. Tales sunt præ cæteris *Cap. 20. & 21. de Judiciis*.

Pontifex, postquam exposuit, novas quæstiones novas postulare Leges, sicut novi morbi nova remedia requirunt, ut sanitas inducatur, suos Decessores suis Constitutionibus providisse negotiis eorum atate natis, formamque Decisionis imposterum definitivisse; Causas autem multiplices sub suo Pontificatu emeruisse, quos novis Constitutionibus ordinasset, ut sic novitiæ Causæ & similes futuræ, componi possent; adjicit, se ex eodem consilio compilari jussisse eas Constitutiones novitias, & sub titulis congruis collocari: illasque sub suo sigillo dirigit, ut effectum propositum habeant.

» HONORIUS *Episcopus, Servus Servorum Dei.*
» *Dilecto Filio Magistro TANCREDO, Archidiacono Bononiensi, salutem & Apostolicam benedictionem.*

» Novæ Causarum emergentium Quæstiones novis exigunt Decisionibus terminari, ut singulis morbis competentibus remediis deputatis, jus suum cuique salubriter tribuatur. Licet igitur à Quibusdam Prædecessoribus, per ea, quæ suis temporibus sunt decisa, forma futuris negotiis sit relicta; quia tamen prodiga rerum natura secundum varietates multiplicium Casuum, parit quotidie novas Causas; nos quasdam Epistolas Decretales super his, quæ nostris suborta temporibus, per nos, vel Fratres nostros, decidimus, vel etiam aliis de ipsorum consilio commisimus decidenda; compilari fecimus; & tibi sub Bullâ nostrâ duximus destinandas: quæ circa Discretionem tuâ per Apostolica Scripta mandamus, quatenus eis *solemniter publicatis, absque ullo dubitationis scrupulo* utaris, & ab aliis recipi facias; tam in *Judiciis* quam in *Scholis*.

Multa sunt in hac Constitutione notabilia 1. Multiplicationem Legum aliquando justam esse & necessariam, & novitatem Casuum, quibus priores non provident, postulare, ut novæ condantur. 2. Pontifex non solum graviora negotia Cardinalibus committebat, sed etiam eos in cæteris consulebat, quæ aliis Judicibus mandat. 3. HONORIUS Collectionem suam promulgari curavit in loco, ad quem eam transmisit. 4. Eam Sigillo suo communit, ut scrupulis occurreret. 5. Eam non fecit

cit *Tancredus*, sed promulgationi & executioni ille præpositus fuit: contrarium existimari non patitur textus.

Et hæc erant dicenda de Diplomate Corpori Juris non insertis circa Confirmationem veterum Collectionum Decretalium, ex quibus GREGORIUS IX. suam confecit, quæ est prima Collectionum ejusdem generis in illo Corpore comprehensarum. Bulla Confirmationis refertur in Editione *Parisiensi* an. 1612. in tribus Tomis in Folio, & in Editione in *Quarto* Lugdunensi anni 1681. simul cum Collectione directa fuit Magistris & Scholaribus Bononiensibus, sicut Bulla INNOCENTII III. supra allata, & duæ posteriores, de quibus infra.

Principio exponit Pontifex, DEUM disposuisse sibi Subditos fore pacificos, sed effrenatam cupiditatem eos distraxisse, parereque atque alere litigia, ita, ut, nisi Justitia Conatus ejus suâ virtute reprimeret, Justitia & Concordia à mundo exularent. Unde aperit suum consilium novam Collectionem ex præcedentibus Collectionibus & Decretalibus conficiendi, illudque commendat ex incommodis multitudinis Collectionum; inutilitate plurium Constitutionum, quarundam contrarietate aut nimia prolixitate, & necessitate hæc incommoda tollendi per unam Collectionem, quæ superfluis non laborans Læctioni tot voluminum parceret: tum dicit, se per *Raymundum* à *PENNAFORTI*, Capellanum & Penitentiarium suum, consilium suum impleri providisse, ejusque opus probat, in quo refecantur inutilia, & adjiuntur novæ Decretales, per quas nonnulla, quæ in prioribus erant dubia, declarantur; Denique præcipit, ut Universi hac tantum Compilationem utantur in Judiciis & in Scholis, & districtius prohibet, ne quis præsumat aliam facere, absque autoritate Sedis Apostolicæ specialis.

Quamvis hæc Summa videatur accurata, & exhibere id, quod in Diplomate insignis est, illud tamen legere non erit inutile: hanc enim non dedimus nisi in gratiam eorum, à quorum Editionibus abest, quæ non pauca sunt.

Mirificam perfectionis Collectionis, quam confirmat, ideam insinuat hæc Bulla. Multi Canonistæ insignes eam nihilominus magnorum vitiorum arguunt, quorum præcipua sunt in mutationibus in Decretalibus, quas continet, factis. Ut his medeant, ad Antiquas Collectiones remittunt, atque ANTONIUS AUGUSTINUS, quamvis Pontificiæ gloriæ studiosus, veteres Collectiones edi necessarium esse duxit, persuasumque habens GREGORIUM XIII. operis sui utilitatem agnoscere, illud ei dicat in sui consilii motivum prætexens necessitatem illud legendi, ad intelligendos Textus GREGORII IX.

Eadem fuit mens CYRONII, Cancellarii Ecclesiæ *Tolosanæ*, qui *Quintam* Collectionem, ab AUGUSTINO omisam, edidit. Cujus Editionem CUJACIUS & FLORENS exoptarunt. Ideo illam *Quatuor*, quas publici juris fecit, non adjecisse *Augustinum* probabile est, quod eam non haberet, quamvis eam ex Authoribus, quos laudat, nosceret; ejus enim perinde atque cæterarum meminit, in *Appendice* ad *Epistolam Dedicatorem* adjecta. Denique GONZALEZ, in *Apparatu* sui *Commentarii*, laudat multos Auctores, qui, ad intelligendos textus à RAYMUNDO mutilatos, remittant ad veteres Decretales; atque observat, RAYMUNDUM his verbis, *Et cætera, infra, vel supra in præmissis*, remittere ad partes resectas; idemque insinuare textus, quos refert, incipiendo ab his verbis, *ad hæc, præterea nunc autem de illis, tertio*, quæ significantia aliquid præcedere, Lectorem moneant, ut in parte anteriori quaerat elucidationem ejus, quam legit. Auctores, quos laudat, sunt ANTONIUS AUGUSTINUS, CUJACIUS, *Albericus GENTILIS*, *Petrus GREGORIUS*, *Tolos.* Adjicit, se ipsum Juri studuisse, conferendo Textus GREGORII IX. cum eorum

Fontibus, crebroque idem suis Discipulis insinuavisse n. 52. Ibidem *Ant.* AUGUSTINUM numerat inter eos, qui Editionem Collectionis *Quinta*, è quibus CONTIUM & CUJACIUM nominat. DOUJAT iis addit PANORMITANUM. *Prænot. Lib. IV. Cap. XVI. n. 10.* Sigillatim hoc Argumentum discutietur, quoniam magni refert, id sic fieri.

Redeamus ad reliquas in eadem Bullam Observationes. Præcipua est, GREGORIUM IX. esse primum Pontificem, qui vetuit, fieri Collectiones Decretalium, absque speciali autoritate Sedis Apostolicæ. Huic prohibitioni non satis accurate obtemperatum est. Etenim haud apparet Collectionem *Extravagantium* JOANNIS XXII. & Collectiones *Extravagantium Communium* tali autoritate conditas fuisse. Idem est de Collectione Decretalium, quæ vocatur *Septimus Liber Decretalium*, coalescente ex Decretalibus & Constitutionibus post SIXTUM IV. factis. Fortasse cautionis hujus motivum fuit, quod intra LXX. annos *Octo* Collectiones editæ fuissent, è quibus *Quinque* à privatis profectæ, à nullo Pontifice fuerant comprobata. DOUJAT loco laudato id nominatim commemorat. Fortè ad hanc cautionem eum impulit timor, ne ea omissa ingruerent vitia, quæ sustulerat, nascencia, ut supra exposuimus, à Collectione Decretalium inutilium, aut invicem adversarum, vel prolixiorum, aut ambiguarum, vel nocivarum, habitâ Circumstantiarum, & Temporum ratione, vel obscurarum.

Pontifex unico tunc utebatur Capellano, qui Sacri Palatii erat etiam Auditor. Utrouque is fungebatur officio, quia lites in Capella dirimebantur, in qua Servitium Divinum peragebat. DOUJAT L. 4. C. 17. n. 2. L. 5. C. 74. n. 8.

Unicum fuisse Penitentiarium videtur: id colligitur ex eo, quod Pontifex RAYMUNDUM suum Penitentiarium vocet.

Autor Editionis ann. 1681. supra laudatæ Lugdunensis notat in margine hujus Bullæ, eam Universitati Parisiensi fuisse quoque inscriptam. Credibile est, Pontificem eam cæteris etiam Universitatibus transmississe. MATTHEUS PARIS. in *Historia* HENRICI III. *Anglicani*, refert Pontificem Collectionem suam in Orbe Universo promulgari curavisse. GONZALEZ, loco laudato, hoc testimonium refert, ipsaque Historici verba describit.

Diploma datâ caret, ut duæ Bullæ priores, de quibus supra vulgaris opinio est, Collectionem, quam confirmat anno 1230. prodidisse.

Autor Edition. Lugd. an. 1661. in verbo *Superfluis*, hæc notat: *Interdum & utilibus, quod & de Triboniano dicitur, qui fuit RAYMUNDO isto Doctior.*

BONIFACIUS VIII. secutus vestigia Pontificum suorum Decessorum, qui Collectiones confecerant, aut confici curaverant, unam fecit LXVIII. annis post GREGORIANAM, an. 1298. Pontificatus ejus *Quarto. 13. Martii.* Data est in calce Collectionis. Dies, quo cætera datæ fuerant, appositus ipsis non fuerat. Inscriptio similis est ac superiorum: dirigitur quippe Doctoribus & Scholaribus *Bononiensibus*. Annotatur in margine in uno MS. *legi* PARISII pro *Bononiæ*: in alio *Bononiæ* adji, *Parisii Aurelianisque*. Verosimile est in Gallias transmissam fuisse, si ad Universitatum harum famam attendamus, & Dignitatem eorum, per quos recensita fuit Collectio, GUILLELMUM scilicet, Archiepiscopum *Ebrudunensem*, & BERENGARIUM, Episcopum *Piterensem*, qui collocantur antè RICHARDUM DE SENIS Pontificis Vice-Cancellarium. Perstrictâ Pontifex Ecclesiæ Romanæ cæteris Prælatione Divinâ, & Officio Pontificio, quo urgetur ad nocturnas diurnasque vigilias, quibus pacem tueatur, scandala removeat, bonum commune procuret, & commoda Subditorum, quorum prosperitate prosperatur, litesque, nunc antiquorum declaratione, nunc verò novorum editione Jurium, reprimat; causas aperit

aperit consilii sui in edenda nova Collectione, scilicet 1. quod post volumen Decretalium à GREGORIO IX. tam providè, quàm utiliter compilatum, nonnulla ab eo, ejusque Successoribus edita sunt Decretales. 2. De aliquibus, an Decretales essent, earumque Autoribus, dubitabatur follicite cum plurium dispendio in Judiciis & in Scholis. 3. Ipse cum instantia à multis requisitus esset hujusmodi ambiguitatem & incertitudinem tollere. Tum enarrat modum, quo id perfecit, quorum opera usus fuerit, & quidnam eis præceperit; nimirum 1. rescindere Constitutiones, vel Temporales, aut sibi ipsis, vel aliis Juribus, contrarias, seu omnino superfluas. 2. Alias abbreviare, alias per correctiones, additiones & detractio- nes congruas, mutare. 3. Ordinare & sub debitis titulis eas collocare, cum nonnullis suis Constitutionibus. Deinde monet, se Collectionem suam quinque-partitam, ut Superiores, *Sextum Librum* nuncupavisse, propter Senarii numeri perfectionem, suorumque Deceptorum, qui suas Constitutiones novitas mandabant, sub antiquarum seriè situari, morem omittisse, ne infinitos Libros destrui, & alios non sine maximis dispendiis, laboribus & expensis de novo fieri oporteret. Denique concludit præcipiendo iis, quibus suam Librum cum multa maturitate digestum inscribit, ut eo utantur in Judiciis & in Scholis, nullasque alias Decretales, post Editionem Gregorianam, usque ad hanc suam promulgatas, recipiant.

Hæc verba prout expedire vidimus, adhibita circa mutationes in Decretalibus servatis factas, indicant Pontificem operi præfuisse.

Duo loca in hoc Diplomate insinuant, eum Constitutiones aut Decretales, post Collectionem Gregorianam conditas, tantum voluisse colligere. Alter initio §. *Sanè*: alter in fine his verbis incipiens *post Editionem dicti voluminis*. Nihilominus tamen apparet, eum inseruisse suæ Collectioni Textus ab ALEXANDRO III. CLEMENTE III. INNOCENTIO III. GREGORIO IX. anterioribus desumptos. Cùm exiguus sit horum Textuum numerus, cujus respectu ingens sit Constitutionum Pontificum GREGORIO IX. posteriorum multitudo, inutile duxit eos Textus GREGORIO IX. anteriores commemorare.

In eo quod BONIFACIUS VIII. vetat, ne quis utatur Decretalibus GREGORIO IX. posterioribus, quæ à Sexto absunt, ille exemplum ejus Pontificis deserit, qui usum Decretalium Collectioni suæ anteriorum, quamvis ipsi inserta non forent, partium-ve, quæ rescindenda fuerant, non prohibuit. Sed fortè sensus BONIFACII VIII. est, illas Decretales ad decisionum normam haud esse usurpandas, quamdiù vigeant Decretales suæ Collectionis; neque intendit eas prorsus abolere, ita, ut adhiberi non possent ad elucidationem earum, quas servavit; multo minus interdicere earum usurpationem in Historia, & probatione mutationum, quæ in Disciplina irrepserant, neque in compositione Litium, si usus eas, quæ in ejus Collectione contrariae sunt, abrogaret. Sic intellectus BONIFACII VIII. GREGORIO IX. non adversatur; nam hic alios non concedit usus Decretalium à sua Collectione exulantium, quàm quos modò enumeravimus, & quos verisimile est BONIFACIUM non interdixisse. Ut ut sit de mente BONIFACII VIII. parvi refert illam certò nosse, cum injuriâ Temporum, sive incuriâ Hominum, ea quæ rescuit, vel omisit, perierint.

Postremum Diploma, de quo acturi sumus, est JOANNIS XXII. *Clementinarum* Collectionem spectans, similemque præcedentibus inscriptionem gerens. Nam Collectio dirigitur ad Doctores & Scholares Bononienses. Prafatio, ut solet, versatur circa necessitatem novas condendi Leges, cùm priores non sufficiunt ad dirimendos emergentes casus, sive quia eos non attingerunt, sive quia sunt obscuræ, sive

quia novæ exoriuntur Corruptelæ, quas reformari decet. Deinde exponit Pontifex CLEMENTEM V. Cleri Plebisque utilitati intentum, multas, ut ei provideret, sive ante, sive in Concilio *Viennensi*, sive postea, Constitutiones tulisse, quarum Collectionis, instar superiorum factæ, promulgationem meditatam, assiduarum occupationum moles, ejusque mors præpedierant. Tum dicit, se, qui ejus affectui ac dignitati successerat, ubi primum siverè negotia, quibus hætenus circumseptus fuerat, ejus vices implevisse. Denique, illam Bullâ suâ munitam transmittit, ut in Judiciis & in Scholis ea utantur. Datum est illud *Avenione* 8. Calendas Novembris, 25. Octobris, anno secundo ejus Pontificatus, qui an. 1316. inchoatus est.

Solius CLEMENTIS V. Constitutiones memorantur in hoc Diplomate, nec dicitur, eas immutatas fuisse; in quo hæc Collectio cum *Honoriana* convenit, quæ solas HONORII III. Constitutiones continet, ita, ut nullum sit alicujus mutationis indicium, & cum *Tertia & Quarta*, quæ Constitutiones INNOCENTII, continent, prout erant in Regestis Decretalium ejus Pontificis sed in eo eas vincit, non secus ac *Primum & Secundam*, quod relata sit in Corpus Juris, eodem modo, quo facta fuit, sicut *Bonifaciana & Cæteræ* verò cura GREGORII IX. in unum coaluere, qui plures omisit Decretales insertas singulis *Trium Priorum*, & *Quinte*; quod indicatur his verbis ad marginem rescriptarum Decretalium appositis, *non ponitur*. *Quartam* excipimus ab eis, è quibus plures Decretales exemit, quoniam ex eâ nullam omisit.

CLEMENS V. aut JOANNES XXII. vel quilibet alius, qui hanc Collectionem *Clementinæ* Constitutiones nuncupavit, aptiorem reperit Titulum, quàm BONIFACIUS VIII. qui suam *Sextum* nominavit. Germana inscriptio erat *Constitutiones Bonifacianæ*. Nec refert inseruisse Constitutiones aliorum Pontificum; etenim, licet JUSTINIANUS *Codicem* suum è Constitutionibus suorum Deceptorum constaverit, ille nihilominus *Codex JUSTINIANEUS* vocatus est, propter principium, *nostra facimus, quibus auctoritatem nostram impertimur*, ab hoc Pontifice adhibitum *Cap. 22. de Præb. in 6.*

Domini PITHOU, in Notis ad Titulum *Secundæ Partis Tomi II. Corporis Juris*, laudant Autores Cœtaneos, qui docent, CLEMENTEM V. suas in Concilio Viennensi Constitutiones edidisse, sed illum, quoniam satis politæ non viderentur, ut publici juris fierent, eas biennio servavisse; earum absolutioni incubuit, tandemque degentem in Castro de Montibus, secus *Carpentoratum*, ubi commorabatur, Curia Romanæ, eas in Consistorio promulgavisse ann. 1314. meditantemque illas juxta usum Deceptorum ad Universitates transmittere, à morbo, quo occubuit, impeditum fuisse, JOANNEM verò XXII. ejus vicem implevisse an. 1317.

Cùm illi insignes viri, doctissimi, & eruditionis publicæ studiosissimi, nihil in eis nobis dixerint circa Collectiones *Extravagantium*, quamvis comprehendantur sub Titulo, in quem eas dedere, credibile est, eos nihil certi reperisse circa Confirmationem illarum Collectionum; itaque præsumendum est, argumenta certa non suppetere, eas conceptis Diplomatum fuisse comprobatas, Decretalesque, quas continent, esse Pontificum, quibus adscribuntur; quod tamen valdè necessarium est, ut sint regula certæ Decisionis, sive in Judiciis sive in Scholis; nam, ut supra patuit ex laudatis Diplomatum, unus ex finibus Confirmationis Collectionum, est certum facere, Constitutiones insertas esse authenticas, & Regulas securas decisionis. Omissâ hac cautione deceptionis periculum sæpius subiremus; nam eadem Diploma significant, eo ipso tempore, quo facta sunt Collectiones, Constitutiones multas fuisse dubias, & TANCREDUS, in sua nota ad calcem *Tertiæ* Collectionis apposita, septem Constitutiones enumerat

INNOCENTIO III. falso tributas, afferens initium earum & Argumentum, asseritque, se ab ipso Pontifice suppositionem didicisse viva voce.

Quinque *Bulle* Confirmationis Collectionum, quæ vel integræ insertæ sunt Corpori Juris, aut in *Gregorianam* Collectionem refusæ sunt, illud nomen sumpserunt ex eo, quod *Epistole* Pontificum, qui eas fecerunt, sunt munitæ eorum Sigillo, quod ex multis Sæculis *BULLA* vocatur. DUJAT in suis *Prænot. Lib. IV. Cap. XXV.* ejus nominis probationes & rationem affert. Inde factum est, ut *Prima* Collectio Constitutionum Pontificiarum Corpori Juris non insertarum, incipiens à *LEONE MAGNO*, & clausa per Constitutionem *SIXTI V.* vocata sit *Bullarium*. Idem est de omnibus Editionibus, quæ variis temporibus prodierunt cum insignibus Additionibus, quarum enumeratio sit ibidem. Illæ Collectiones, quamvis dictæ Pontificibus, subque eorum Auspiciis datæ, non habent auctoritatem publicam ei similem, qua vigent Collectiones Juri insertæ, & Bullis expressis confirmatæ. *SIXTUS V.* ejusque Successores, quibus dictæ fuerunt, non intenderunt eas comprobare, ut normæ certæ fierent Decisionis in Judiciis & in Scholis. Idem est de iis Bullis seu Constitutionibus, ac de iis, de quibus agit *Cap. 8. de fide Instrum.* quæ, si ambigatur, utrum à Pontificibus profectæ sint, in Judiciis obtinere non debent, quoties à Jure Communi discrepant.

Isti autem dubio locus est, quoties illæ non habent conditiones Epistolarum authenticarum, sive ob defectum Sigilli germani, cui impressa sit imago eorum; quibus tribuuntur; sive quia non reperiuntur in scriniis.

Si dubiæ non sint, ejusdem saltem conditionis erunt, atque illæ, quæ anteriores sunt Collectioni *Gregorianæ* ac *Bonifacianæ*, & ab utroque omisæ sunt, quarum auctoritatem atque utilitatem supra exposuimus. Ad *CUJACIUM* & *GONZALEM* in *cap. 8.* laudatum. Ad etiam Dissertationem *FLORENTIS in methodum atque auctoritatem Gratiani &c.* sub finem, ubi, agens de Collectionibus *Extravagantium*, notat in Veteri Decretali, è qua hic Textus est erutus, legi hæc verba, *de quibus nec per Bullam constituit, nec ipsa per Metropoles fuerunt insinuatæ*, quæ docent, promulgationem Decretalium esse unam è Notis, quibus authenticitas Decretalium *Extravagantium* probari debet. Obiter observa, hanc promulgationem per Metropoles & Provincias factam fuisse. Ad etiam *Præfationem Francisci DE PAVINIS in Extravagantes*, in qua de earum utilitate agit ex professo, conditionesque observat, quibus instructæ esse debent, ut dubitationem omnem excludant, atque docet, quid factò opus sit, ubi illæ deficiunt.

Quod diximus supra, præsumendum esse, certa non suppetere Argumenta, quibus constet, *Extravagantes* in duabus Collectionibus, quas habemus, contentas esse Pontificum, quibus adscribuntur, eversum videtur per opus *ZEUZELINI in Extravagantes JOANNIS XXII.* Nam in *Præfatione* dicit, eum Pontificem eas recenter promulgavisse, legiturque in inscriptione, eas esse viginti, & sub Titulis congruis collocatas esse. 2. Idem est earum numerus atque ordo in Collectione, quæ hodiè extat. Itaque, videtur, eas *Extravagantes* certò ad *JOANNEM XXII.* pertinere, eamque Pontificem eas pro suis agnovisse, eis nomen suum præfigendo: & proinde eas ab observatione superiori eximendas esse.

Sanè gravis est hæc obiectio: sed, licet responsione careret, observatio nihilominus stare circa *Extravagantes Communes*, sufficeret ab ea excipere *Extravagantes JOANNIS XXII.* quarum authenticitas adductis rationibus firmaretur. Verùm ad hoc conficiendum satis graves non videntur, nec aliud probare, nisi *ZEUZELINUM* putavisse, Constitutiones illas esse authenticas, easque idè explanavisse. Fortè

ejus sententia infirmatur per hæc verba, *noviter editas promulgavit*, posito quòd, hic Autor Sæculo XV. vixerit, in quo collocatur à *DOUJAT* post *ZARABELLAM* an. 1418. defunctum, & jungitur *PAVINO* exiunte Sæculo XV, defuncto, ita ut à *JOANNE XXII.* ad *ZEUZELINUM* centum anni possint interjacere.

Addi potest, *PAVINUM* potius esse Autorem Collectionis *Extravagantium JOANNIS XXII.* ut insinuat inscriptio *Apostillarum* ejus in has *Extravagantes*, ferens, eum has inseruisse tractatui suo *de Visitatione*, cum Glossis *GUILLEMI DE LAUDUNO*, ejusque cura antea descriptas fuisse cum Glossis *ZEUZELINI.* Hæ *Apostille* sequuntur immediatè opus *ZEUZELINI*, à quo petitur obiectio. Ut ut sit, proposito nostro indifferens est, an hæc Collectio sit opus alterutrius. quippè ambo sunt privati, qui injussi à Pontificibus, illi publicam auctoritatem impertiri non potuerunt. Itaque Constitutiones collectæ nihilò magis sunt authenticæ.

QUESTIONES.

QUESTIO I.

PAtuit ex Bullis Collectiones confirmantibus, resecta fuisse in Decretalibus inseris superflua & inutilia; omisæ fuisse Constitutiones invicem adversas, aut identicas; contractas fuisse prolixiores; antiquatas fuisse eas, quæ sunt omisæ; res-ne se habet, ut exposita est in Bullis? Has-ne mutationes illas Decessoribus inducere potuerunt Pontifices?

QUESTIO II.

Non proponitur, nisi ut pateat nihil solidi posse objici adversus potestatem, quam Pontifices exercuere in Constitutiones suorum Decessorum, quod sic evincitur. Textus graviores, qui possint objici, sunt 1. Illi, qui dicunt, Pontifices eadem auctoritate pollere, eademque potestate fungi; paribus autem in parem nullam esse auctoritatem; *par in parem non habet imperium, Cap. 20. de Electionibus.* 2. Illi, qui docent, Pontifices Successores teneri observare Decreta suorum Decessorum; aliàs eos esse dignos, quorum Statuta ab eorum Successoribus infringantur. Plures suppetunt *CAUS. XXV. QUÆST. I. & II. vide Can. 15. QUÆST. I. & Can. 4. & 19. QUÆST. II.* 3. Omnes Textus, qui astringunt Successores ad reverentiam Decessorum, siquidem per emendationem eorum Decretorum arguitur eorum memoria. Porro, illi Textus nullatenus probant, Pontifices non posse abrogare, emendare, immutare, Constitutiones suorum Decessorum. Textus enim prioris generis contrarium probant. Nam *INNOCENTIUS III.* per Regulam objectam probat, suum Decessorem, nec se ligare potuisse, nec voluisse, quoniam sciebat Successorem Legislatoris pari, imò eadem potestate functurum esse. Textus secundi generis agunt de Canonibus ad Ecclesiæ bonum adhuc necessariis, quibus derogari nequit illæsa Religione; resectas autem Decretales sive omninò, sive quoad aliquam partem, Religionis commodo fuisse necessarias haud apparet. Denique, Textus ultimi generis memoriam Decessorum contaminari vetant, quæ integra manet, etiamsi ipsorum Decreta à Successore emendantur; quod enim certo tempore necessarium fuit, in alio non congruit. Decretales conditæ sunt occasione quorundam factorum, quæ fusiùs enarrantur; inutilis autem ad intelligentiam Decreti potest esse illa Scriptura; utilis futurum fuisse videtur, si à Decretalibus per occasionem datis omnia facta fuissent resecta, ipsarumque dispositio in Regulam Juris redacta fuisset, cui omnes tantum circumstantiæ ad Regulam Generalem aptæ, vel ad Exceptionem pro ut materia postulavisset, fuissent insertæ.

Præ-

Præsumendum est, Pontifices Constitutionum Autores Religionis bonum respexisse, & voluisse, ut ex à suis Successoribus immutarentur, quoties hi cognoscere, Religionis interesse, ut priora iusta antiquarentur. Præsumendum est etiam, Autores Constitutionum, quæ videntur iniquæ, eas bona ductos intentione condidisse, ipsoque, qui eas emendavissent, si earum iniquitatem agnovissent, exoptasse, ut sui Successores vices suas implerent. Itaque, quoties Successor justas in Legibus Deceptorum mutationes facit, eorum voluntati obsequitur.

Circa *Questionem* 1. observandum est, quod, ad dignoscendum, an mutationes in Decretalibus Deceptorum, sive per additiones, sive per detractiones, sive per contractiones, sive per suppressionem, factæ, sint iustæ & necessariae, illæ penes nos esse debent Decretales, & juxta eas discutiendæ forent singulæ mutationes; nobis autem non suppetunt eæ, de quibus loquitur BONIFACIUS VIII. in *Bulla* ejus Collectioni præfixa: itaque, præsumendum est, eas rectè factas fuisse, cum nulla sint contrariæ opinionis argumenta. Secus est de mutationibus GREGORII IX. jussu factis in Decretalibus veterum Collectionum, de quibus suam confecit; nam integræ superflue, quales erant, cum facta est Collectio: itaque, de illis judicium ferri potest, conferendo quod electum fuit, cum eo, quod fuit suppressum, quod additum fuit, cum eo, quod in veteribus legebatur; Decretales, quæ omisæ fuerunt, quasi invicem contrariæ aut superflue, cum eis, quæ sunt insertæ; eas, quæ aliis Titulis subjectæ sunt, quàm iis, quibus subiacebant, cum argumento utrorumque; eas, quæ divisæ sunt, ut sub variis Titulis collocarentur, quibus congruere vias sunt partes abscissæ, divisim sumptas, cum iisdem integris. Eni per amplam dissertationis materiam: sed hic non est ejus locus. Prolixior foret discussio, & faciendæ minutior distributio, quæ fieri nequit, nisi in operis Corpore, prout argumentum erit opportunum; atque etiam illuc id rejicere statuimus, satis habentes observavisse hic, quod ab Eruditis Canonistis dictum fuit de utilitate veterum Collectionum, undè colligetur, eos putavisse, mutationes, quæ suis Autoribus vias sunt necessariae, tales non fuisse, aut saltem partes resectas etiamnum esse, utilissimas, non solum ad historiam, verum etiam ad expositionem & intellectum Definitionum, quæ servatæ sunt.

Illi Canonistæ sunt ANT. AUGUSTINUS, CUJACIUS, FLORENS, GONZALEZ, quibus adjiciemus *Carolus Labbe*, ipsaque eorum verba referemus, postquam notaverimus, veteres ac novos Canonistas sæpè antiquas Collectiones laudare, his verbis, in antiquis: in antiqua in parte resecta, aut resecta: multasque esse Editiones Corporis Juris, in quibus partes resectæ singulis Textibus Collectionis Gregorianæ suppositæ fuerunt: *Joannes Quintinus & Antonius Contius* textui inseruerant id, quod necessarium ducebant, ad intelligendam Definitionem; quod improbat ANT. AUGUSTINUS in sua Epistola dedicataria ad GREGORIUM XIII. propter diversas rationes, quia privatis non licet interpolare opera à publica auctoritate profecta, 2. Quoniam timendum est, ne Librarii additionem cum textu permisceant, omittendo notam utriusque distinctivam. *Franciscus de Pegna*, ultimus Correctorum Decretæ Gratiani similes fecit additiones, verum extra Textum, suoque nomine non præfixo, quia *Templum Diane intendisse visus est*; ut ait ANT. AUGUSTINUS, in fine *Dialogi cct. Libri 1.* suarum *Correctionum Gratiani*.

Primus Autor, cujus verba referemus, satis significavit, se arbitrari, antiquas Collectiones esse utiles; earumque necessariam esse Lectionem, significavit, inquam, cura & labore, quam suscepit, ut eas publici juris faceret, cum Notis in *Primam*. Sed, præter hoc testimonium, quod facti est, duo alia præbet. Primum, in Epistola laudata, in qua sic exponit consilium Editionis, quam dat: „Maximam inde utilitatem

„ fieri posse facile deprehendi, nam & ipsa illa anti-
„ quitatis cognitio, ut in cæteris rebus propriis acce-
„ dedit ad ipsarum rerum originem, & ut purior fon-
„ tum est haustus, sine illis fordibus, quæ in rivulis
„ & lacunis hæere solent; sic in his pleno gurgite at-
„ que dilucidore, veterum Scriptorum Sententiis
„ fruimur. Multa sunt à RAYMUNDO detracta, quæ
„ nisi legantur, vix relictorum Sententiam depre-
„ hendimus. Ex unius sæpè Rescripti Corpore, plu-
„ ra veluti membra sub variis Titulis posita, si ite-
„ rum conjungantur, multò facilius cognoscuntur.
„ Inscriptionum hic quoque & Nominum certior
„ Scriptura est, & errata nostrorum Librarium,
„ tum in his, tum in aliis plerisque corrigimus.
„ Cæpit ejus rei facere periculum INNOCENTIUS
„ IV. cum ex Registris *Archetipis* pleraque mutan-
„ da censuit.

Hinc elucet, antiquas Decretales esse ad intelligentiam relictorum Textuum necessarias, ad restitutionem Inscriptionum & Nominum, ad emendationem errorum Librarium, nec non ad Notitiam antiquitatis: ibi hauriri Jus in ipso fonte, qui liquidior fuit, quàm rivuli. Sermonem hunc claudit dicens, se omnibus his commodis, quæ à veteribus Collectionibus erui possunt, fuisse inductum, ut eas promulgaret eo tempore, quo Pontifex perfectioni Corporis Juris incumbere speraret, ut illi in absolute illius operis inutiles non forent.

Alterum ejusdem Authoris testimonium est in ejus *Prefatione* in *Quartam Collectionem*, quam dat cum Notis JOANNIS TEUTONICI, quæ sunt pars *Glossæ Collectionis Gregorianæ*. Concludit his verbis, *licebit igitur his & illis frui: tanquam ex pellucido fonte, quod sæpè dicendum est: puriorem aquam sumere, ut eodem tempore & Innocentiana verba, qualia ab initio fuerint, & has interpretationes pleniores cognoscamus.*

CUJACIUS in *Cap. 8. de restitut. Spoliator.* cum monuisset, restaurandam esse *Inscriptionem* ejus, sicut & *Noni*, veterum Decretalium ope, porò *in scriptio hujus Cap. 8. & Cap. sequentis restituenda ex antiquis*; adjicit, sine quibus, cum tamen contemnantur ab aliis, vix quisquam possit *Jus Pontificium bene interpretari*. Et in *Cap. 1. qui Clerici vel vovent*, refellens ZARABELLAM, qui negat Episcopum posse dispensare cum Diacono Homicidii reo, & Sacrilegii uxorem ducendo admissi, laudat hæc veteris Decretalis verba, si ad *Ecclesiam redire voluerit, ipsum debes recipere & absolvere à sententia Excommunicationis post peractam penitentiam, eidemque Diaconatus Officium reddere.*

FLORENS, de *metodo, autoritate, & usu Collectionum* agens, è quibus coalescit Corpus Juris, hujusque rei occasione loquens de Collectionibus veteribus, è quibus conflata est *Gregoriana*, sic earum utilitatem commendat. Licet *Raymundus* dicat, ex his se superflua rescuisse tantum; rectè tamen *Glossa & reliqui accurati Interpretes veteres ac Novi, conqueuntur utilia multa rescuisse: imò aliquot Constitutiones utiles prætermisisse.* Undè concludit, *Origines itaque & fontes Decretalium singularum juvabit inquirere ex antiquis Collectionibus; quod Contius inchoavit primum in Editione Antuerpiensi, adnotatis quibusdam, ut diximus, ex quinta Collectione Manuscripta. In Romana verò Editione idem, Franciscus Pegna, vir Doctissimus, unus ex Correctoribus Romanis præstitit accuratius, & adnotavit initio cujusque Decretalis.* Tum refert locum supra laudatum ANT. AUGUSTINI, *part. 1. pag. 55. Prefat. novem Tractatum.* *Ibid. p. 57.* FLORENS, cum adnotavisset, Pontifices circa Decretales suorum Deceptorum ipsaque Concilia Generalia fecisse, quod JUSTINIANUS perégit in Opera Jurisconsultorum, & in Constitutiones Imperatorum anteriorum, addit, in eo feliciores esse Canonistas,

quàm Legistas, quòd illi omnes ferè Juris Canonici fontes habeant, hi verò eodem adjumento careant. *Hoc feliciores Juris Canonici studiosi, quòd fontes & origines penè omnes Juris Canonici, cum cura & solertia, non sine sumptu & labore tamen, deprehendere & scrutari valeant. Juris Civilis studiosis tam beatis esse non licet.*

GONZALEZ TOM. I. scribens historiam Juris Canonici, eam intermittit, ut loquatur de utilitate & necessitate Lèctionis veterum Collectionum, præsertim quoad Antecessores; atque affirmat, absque hoc auxilio acquiri non posse plenam & perfectam Juris notitiam, textusque existere alia via inintelligibiles. Tùm rationes hujus necessitatis afferens, ait, RAYMUNDUM brevitati studentem, omnia penè reseculisse, quæ Textus Conclusioni lucem afferre poterant, his tamen verbis, *suprà & infra, ad partes reseculas remisisse.*

Denique addit, se suâ experientiâ necessitatem atque utilitatem hujus Lèctionis edoctum, solitum esse hanc Auditoribus suis in omnibus Prælectionibus suadere.

Quoniam proluxæ sunt hanc in rem observationes illius Auctoris, atque diffusiore stilo utitur, insigniora verba referre sufficet. Cùm dixisset, seriam se dedisse operam Collectionum & Conciliorum studio, quod una cum studio Juris inchoaverat, cujus nunquam penituisse, nec tunc penitebat, addit: *Imò in ea sententia persisto, veram perfectamque cognitionem, infalsitatis integris Pontificum & Conciliorum Monumentis, assequi non posse. Cùm sibi objecisset, id studium nonnullis puerile, inutile, otiosum putare, respondet, sed non sine Eruditorum risu. Conclusionem suam, consulendas esse veteres Collectiones, confirmat, his verbis, cùm ex eis non rarò mens vera & germana decisionis proveniat, ut passim in hoc nostro opere notavimus. Quod diximus de cura, quæ Scholaribus suadebat studere veteribus Collectionibus, sic concipitur. Semper ergò dum Discipulis è suggestu hoc Jus exponebam, magnopere commendabam, ut integras Decisiones perquirent, legerent, perlegerentque, ut rectius & facilius verum sensum perciperent.*

Locus Caroli LABBE promissus est in Epistola Dedicatoria Editionis, quam fecit an. 1621. veterum Collectionum, de quibus agitur. *Licet enim recentes extent, hæ tamen veteres necessaria sunt illis, qui veram cognitionem atque scientiam novarum sibi acquirere desiderant, utpotè ex quibus, tanquam ex fontibus, illa promanarint. Qui contrà sentiunt & opinantur his veluti prolixioribus & amplioribus illas obscuriores fieri, idem patiuntur quod noctuæ, illustres siquidem fulgores solis videntur illis causa cæcitatatis.*

Facile esset congerere plura testimonia circa utilitatem & necessitatem legendarum Collectionum veterum, ad ostendendum fufius, eruditos Canonistas putavisse, detractiones à Raymundo DE PENNA-FORTI factas, non esse semper utiles, multò minus necessarias; atque ideò nos veteribus Collectionibus indigere. Verùm sufficet observare, DOUGJAT suarum Prænot. lib. V. Cap. XXI. n. 11. referre, Boetium EPONEM Duacensem Antecessorem Cap. 2. de Jure Sacro, affirmare se Religioni habuisse Juris interpretationem nonnisi à fontibus quaerere, istamque praxim Successoribus suis commendavisse.

CAPUT VII.

Observationes circa RUBRICAS Juris Canonici.

RUBRICÆ vocantur Titulorum Inscriptiones, ideò, quòd hæ antiquitus Rubris literis forent scriptæ. Ob eandem characteris distinctionem, præ-

cepta Missalibus Breviariis, Pontificalibus, &c. inferta, eodem vocabulo designantur. Circà Rubricas perindè est de Jure Canonico, ac de Jure Civili. Rubricæ, quæ à Legislatore Collectionis Authore factæ, vel confirmatæ fuerunt, vim legis habent, quoties sensum perfectum exhibent. De eo omnes Interpretes consentiunt. Ratio est, quòd illæ tunc præcepta vel negativa, vel affirmativa sunt Legislatoris.

Plures illius generis existunt in Collectionibus Decretalium tum veteribus, tum novis. Quoniam Collectiones Gregoriane Posteriores nullas habent Rubricas, quæ non sint ab ea desumptæ, ab ea sola mutuabimur exempla huc afferenda. Primum exhibet. TIT. VI. Lib. 2. sic conceptus, *ut Lite non contestatâ, non procedatur ad testium receptionem, vel ad sententiam definitivam.* Alterum est in TIT. XVI. *ibid. ut lite pendente nihil innovetur.* Tertium est in TIT. IX. Lib. 3. *Ne Sede vacante aliquid innovetur.* Quartum TIT. XII. *ibid. Ut Ecclesiastica Beneficia sine diminutione conferantur.* Quintum TIT. ultim. *ibid. Ne Clerici vel Monachi Secularibus negotiis se immisceant.* Sextum TIT. V. Lib. 5. *Ne aliquid exigatur pro licentia docendi.* Septimum TIT. IV. *ibid. Ne Prælati vices suas vel Ecclesias aliis sub annuo pretio concedant.* Hæ duæ Posteriores sunt consecutio Rubricæ ejusdem Libri III. *Ne aliquid pro Spiritualibus exigatur vel promittatur.* Ejusmodi præcepta eo majus habent pondus, quòd multis postea confirmantur Textibus, relatis in Titulo, cujus sunt Inscriptio. Non immoramur in iis exponendis, quæ præcipiunt aut vetant illæ Rubricæ: illa expositio reperietur aut in Collectione Regularum Juris, aut in Tractatibus circa Argumenta uniuscujusque Rubricæ.

Inter Rubricas, quæ nihil præcipiunt aut vetant, quædam significant, actus quosdam in certis casibus licere, in cæteris vetari. Talis est Rubrica de rebus Ecclesiæ alienandis vel non: Rubrica de alienatione Judicii mutandi causa: Rubrica de confirmatione utili vel inutili. Quædam docent, quibus modis auxilium Superioris imploratur, circa judicium redditum, vel reddendum. Talis est Rubrica de appell. recusationibus, relationibus. Quædam enumerant modos procedendi adversus Sontes: Talis est Rubrica de accusationibus, inquisitionibus & denunciationibus.

Quoniam aliæ non sunt Collectiones Canonum Ecclesiæ Occidentalis Autoritate publica certò factæ vel confirmatæ, quàm Collectiones GREGORII IX. BONIFACII VIII. CLEMENTIS V. aliæ non sunt Rubricæ Juris Canonici Authenticæ, quàm quæ in illis sunt. Ex aliis Collectionibus excipienda est Tertia quinque veterum, ex quibus suam constavit GREGORIUS IX. quæ jussu INNOCENTII III. composita est ab ejus Notario PETRO Beneventano. Idem præsumi potest de Quarta, quæ, sicut Tertia, Constitutiones Innocentianas continet, cum his duabus differentiis, quòd Prima coalescit ex Decretalibus, ab initio ejus Pontificatus, ad annum duodecimum ejusdem conditis, Secunda verò cæteras continet cum omnibus Decretis Concilii Lateranensis IV. Sed hæc exceptio magni non est momenti, quoniam GREGORIUS IX. omnes Rubricas harum Collectionum servavit, nec non plerasque cæterarum anteriorum. De autoritate Collectionum Extravagantium JOANNIS XXII. & Extravag. Comm. frustra inquireretur, cùm eadem sint cum Gregorianis.

Ex omnibus Collectionibus, è quibus coalescit Juris Corpus usu frequentatum, solæ Gratiani Rubricæ Legis robore carent, licet earum sensus sit perfectus. Ratio est, quòd ejus Collectio sola autoritate publica destituatur, atque, ut privatum Opus spectari debeat.